

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres referanse

17/3551

Vår referanse

16/00179-19

Vår dato

28.11.2017

FOs hørings svar - NOU 2017:12 Svikt og svik

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for over 28.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

Innledning og generelle kommentarer

NOU 2017:12 dokumenterer på en god måte de manglene og utfordringene som finnes i arbeidet med barn og unge som utsettes for vold, overgrep og/eller omsorgssvikt. Mange av tiltakene som er foreslått er viktige. Vi vil løfte fram noen problemstillinger vi har innspill til, og andre synspunkter på enn utvalget har. Våre kommentarer knyttes til de enkelte kapitlene.

Autorisasjon

Aller først vil FO gi utvalget mye ros for å rette oppmerksomhet på autorisasjon for barnevernspedagoger og sosionomer. Dette er noe FO har arbeidet for i mange år og vi mener autorisasjon er et viktig kvalitetssikringstiltak som vil bidra til å øke kvaliteten på tjenester til utsatte grupper.

Manglende perspektiver

Flere undersøkelser er gjennomført de siste årene, og vi vet at risiko for at barn utsettes for vold øker blant annet i familier der foreldre har rusproblemer, psykiske eller økonomiske problemer (NOVA Rapport 22/09). I tillegg vet vi at barn med funksjonsnedsettelse oftere utsettes for vold og seksuelle overgrep enn andre barn (NOVA Rapport 17/11). FO er overrasket over at disse utfordringene i liten grad adresseres i utvalgets forslag til tiltak.

FO stiller spørsmål ved at NAV knapt er nevnt i NOUen. Ansatte i NAV møter daglig foreldre med sosiale problemer og/eller fattigdomsutfordringer. Når man vet at sosiale problemer og fattigdom øker sannsynligheten for at barn utsettes for vold, overgrep og omsorgssvikt mener FO utvalget burde benyttet anledningen til å fremme forslag til tiltak som kan forebygge at barn og unges blir utsatt for vold, overgrep og/eller omsorgssvikt. Her kunne tiltak rettet mot NAV vært sentralt. For eksempel kunne utvalget drøftet behovet for barneansvarlige i NAV, og eventuelt foreslått dette som tiltak.

FO er svært skuffet over at barn med funksjonsnedsettelse nesten ikke er nevnt av utvalget. Disse barna er ekstra sårbare og det bør anerkjennes at barn med funksjonsnedsettelse har behov for «tilleggskompetanse» og omsorg utover det vanlige fra sine omsorgspersoner. Dette er også barn som trenger tettere oppfølging enn andre barn, gjennom mange år. I tillegg kan de vise atypisk reaksjonsmønster, ha manglende mulighet til å kommunisere og selv få sagt fra dersom de utsettes for overgrep. Særlig viktig er samarbeid og tverrprofesjonell kompetanse i disse sakene. Barnehabiliteringstjenestene kan ofte være de som oppdager overgrep i disse sakene, og det er viktig med tett samarbeid mellom habiliteringstjenestene og barneverntjenestene. Tverrprofesjonell kompetanse i begge instanser er et viktig virkemiddel

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

for å sikre god saksbehandling slik at saker ikke avsluttes for raskt, eller avsluttes med begrunnelse om at utfordringene skal løses iht oppfølging etter helse- og omsorgstjenesteloven og ikke barnevernloven.

Både foreldre og søsken av barn med utviklingshemning opplever å bli utsatt for fysisk og psykisk vold. Det er viktig å sikre at barn som blir utsatt for vold av søsken får tett og god oppfølging og blir ivaretatt på samme måte som andre. Dette betyr at støtte, som for avlastning, bør kunne settes raskt inn om søsken eller foreldre pga risiko ikke kan være alene med barnet.

Kapittel 7 Kunnskap og kompetanse

FO støtter utvalgets vurdering om behov for mer kunnskap og mer kompetanse om vold, overgrep og omsorgssvikt i grunnutdanninger og i tjenestene. FO er enig med utvalget i at det er viktig å innføre kompetansekrav til sakkyndigarbeid. Vi mener det er viktig å sikre at sakkyndige har tilstrekkelig barne- og barnevernfaglig kompetanse. Dette innebærer løpende og mer obligatorisk kursaktivitet enn dagens ordning har. En kvalitetssikringsordning for advokater bør utredes da vi får tilbakemeldinger, fra både fra barnevern og familievern, med bekymringer om at det er store forskjeller i kvaliteten på advokater. I tillegg mener vi det er særs viktig at barn har kunnskap om vold, overgrep og omsorgssvikt fra tidlig alder, og mener dette er noe barn bør lære om fra de går i barnehage.

Autorisasjon

I tråd med utvalgets forslag mener FO at problemstillinger og mulige modeller for innføring av en autorisasjonsordning for barnevernspedagoger og sosionomer bør utredes. Vi vet at behovet for autorisasjon er der. Derfor er det viktig så raskt som mulig å få iverksatt autorisasjon. FO mener en autorisasjonsordning må være rettet mot profesjonene og ikke felt. Det betyr at vi mener sosionomer og barnevernspedagoger bør få en autorisasjon som sikrer kvalitet – både i barnevernet og i andre felt der disse profesjonene arbeider. Det vil antageligvis også være den løsningen som er mest kostnadseffektiv og enklest å administrere, i motsetning til en eventuell feltspesifikk autorisasjon. Helsedirektoratet og Helsetilsynet støtter begge innføring av autorisasjon. FO har også forstått at Helsetilsynet gjerne forvalter dette da de har nærliggende autorisasjons – og tilsynsoppgaver.

Det at barnevernspedagoger og sosionomer får autorisasjon er ikke til hinder for en tverrfaglig barneverntjeneste. FO mener barnevernfaglige vurderinger og vedtak må gjøres av de som har (helhetlig) barnevernfaglig kompetanse. I fagplanene på høyskole/universitet er det kun barneverns- og sosionomutdanningene som oppfyller disse kravene. Befring-utvalget understreket også dette (2009). Kompetansekrav er ikke til hinder for en tverrfaglig barneverntjeneste. Både vernepleiere, psykologer, jurister og flere andre kan ha relevant, viktig, nyttig, spisset og supplerende kompetanse. De har imidlertid ikke kompetanse til å utføre helhetlige barnevernfaglige vurderinger som må ligge til grunn for gode barnevernfaglig vedtak. Derfor må kontaktpersoner med saksbehandlingsansvar og leder med vedtakskompetanse være barnevernspedagog eller sosionom.

Regionale kompetansesentre

Utvalget foreslå at det opprettes regionale kompetansesentre for å heve kunnskap og kompetanse om omsorgssvikt, psykiske, fysiske og seksuelle overgrep. FO ser positive på dette. Barnehusene har allerede i dag et mandat for tverrfaglig og tverretatlig samordning. FO mener en naturlig forlengelse er å knytte kompetansesentrene til barnehusene.

Kapittel 8 Samarbeid og samordning

FO synes det er svært positivt at utvalget retter oppmerksomheten mot individuelle planer (IP). Dette er en ordning som i liten grad brukes aktivt og på en god måte. FO mener det kan være viktig å gå igjennom de ulike lovbestemmelsene for IP, men mener også det bør iverksettes tiltak som rettes mot tjenestene for å sikre at IP blir brukt på en god og hensiktsmessig måte.

Et annet godt tiltak er utvalgets forslag om å kartlegge bruk og nytte av lokale handlingsplaner mot vold og overgrep. FO mener også det er viktig å gjøre en ny evaluering av barnehusene. Evalueringen bør vurdere barnehusenes rolle i videre oppfølging av barn og unge, samt rollen som koordinator for tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. FO mener også det kan være en god ide å knytte kompetansesentre og regionale innsatsteam til barnehusene.

Kapittel 9 Barns medvirkning og samtale med barn

FO mener det er viktig at barneverntjenesten dokumenterer sin kommunikasjon med barn og unge. Vi støtter derfor utvalgets forslag om å innføre krav til begrunnelse ved henleggelse av en undersøkelsessak. I tillegg til at utvalgets forslag om innhold i et slikt krav, mener vi det bør vurderes barneverntjenesten også må dokumentere hvordan den har vurdert barnet/den unges meninger.

Kapittel 10 Oppsøkende virksomhet

Oppsøkende virksomhet er viktig supplement både i forebyggings øyemed, og i undersøkelser som utføres av barneverntjenesten. Men et hjemmebesøk kan gi begrenset informasjon om den som får hjemmebesøk vil skjule noe. Når en undersøkelse henlegges av barneverntjenesten mener FO det er viktig å kort dokumentere hvordan man har arbeidet, og at det er naturlig at hjemmebesøk og vurderinger rundt hjemmebesøk dokumenteres.

Kapittel 12 Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Utvalget foreslår å utrede om det bør innføres en opplysningsrett til barneverntjenesten for de som i dag har en opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-41, når man har grunn til å tro at det foreligger forhold som kan føre til tiltak etter barnevernloven. FO ønsker ikke å gi andre kommentarer til denne diskusjonen enn å understreke at taushetsplikten ikke må være til hinder for god hjelp for barn, unge og deres familier. Vi er derfor enig i behovet for en gjennomgang med mål om forenkling og tydeliggjøring.

Stortinget har nylig vedtatt at barneverntjenesten ved melding fra kommunen om at det ved tilbakehold av gravide rusmiddelavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 syvende ledd, kan åpnes barnevernssak uten den gravides samtykke. Barneverntjenesten kan også gi råd og veiledning, tilby frivillige hjelpetiltak og vurdere behovet for å iverksette tiltak etter fødsel¹. I forarbeidene til denne lovendringen² refereres det til at det store flertall av hørings svarene anbefaler meldeplikt til barneverntjenesten som omfatter andre bekymringer enn rus hos den gravide. FO mener det er viktig med en utredning av en mer generell meldeplikt på vegne av det ufødte barn siden det ikke kun er mors bruk av rusmidler som er skadelig. Er for eksempel mor svært psykisk syk eller utsettes for vold kan også det ha skadelige konsekvenser for det ufødte barnet. FO støtter derfor utvalgets flertall sitt forslag om utredninger.

¹ Lovvedtak 102 (2016–2017), Stortinget 7.6.17.

² Prop. 73 L (2016–2017)

Kapittel 13 Prinsippet om barnets beste

Utvalgets arbeid viser at tjenestene ikke foretar nødvendige vurderinger av barnets beste og/eller at de vurderinger som gjøres ikke er forsvarlige. I tillegg kommer det frem at relasjonen til den voksne i svært stor grad blir prioritert. FO støtter derfor utvalgets forslag til tiltak.

Kapittel 14 Tilsyn

FO støtter utvalgets forslag for å styrke tilsynet. Et viktig utgangspunkt for tilsyn må være å sikre at barna blir hørt. Vi er enige i at det bør satses på å videreutvikle tiltak og metoder som gjør at tilsynsresultatene bidrar til læring og heving av kvaliteten i tjenestene.

FO vil understreke viktigheten av utvalgets forslag om en uavhengig tilsynsordning for asylmottaksdrift, inkludert mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Asylbarn, og særlig enslige asylsøkende barn, er i en sårbar situasjon. FO støtter derfor dette tiltaket. Vi mener også at for å sikre barn trygge omgivelser må omsorg for enslige asylsøkende barn mellom 15 og 18 år overføres fra UDI til barnevernet.

Kapittel 15 Fast undersøkelsesordning

For FO er det viktig at man tar lærdom når tjenestene ikke klarer å gi den hjelpen barn og unge har behov og krav på. I utredningen på side 167 heter det: *Det er viktig å utvikle systemer og kulturer som lærer av feil. For å lære av feil, må man ha kunnskap om hva som gikk galt, og hvorfor feilen oppsto. Videre må man ha systemer som evner å formidle det man har lært og foreslå egnede tiltak, slik at tjenestene forbedres.* Dette støttes helhjertet av FO. Vi er imidlertid usikker på om en ny, fast undersøkelsesordning vil få dette bedre til enn en videreutvikling av dagens system. FO mener utvalgets utredning og argumentasjon på dette punktet er for svak til å støtte opprettelse av en fast undersøkelsesordning. FO mener det er behov for en bredere utredning dersom en slik ordningen skal opprettes.

Kapittel 16 Om strukturelle forhold i barneverntjenesten

FO mener dette kapittelet ikke godt nok behandler barnevernets muligheter og forutsetninger for å drive godt barnevernsarbeid, og hvordan det kan forbedres. FO er kritiske til at utvalget hevder at sakene er så komplekse at de ikke kan ivaretas på kommunalt nivå, men må løses på statlig nivå. FO mener at kommunene må prioritere de med best kompetanse til å jobbe nærmest de det gjelder. Vi mener det er viktig at barnevernet har et helhetlig ansvar for barns trygghet og oppvekst, noe som også samsvarer med de pågående politiske endringer som overfører mer ansvar og myndighet til det lokale barnevernet.

FO er overrasket over at utvalget ikke løfter frem bemanningssituasjonen i sin diskusjon om strukturelle forhold i barnevernet. FO mener utvalget i dette kapittelet burde forholdt seg til forslag i NOU 2016:16 og til kvalitets- og strukturreform som fører til flere og mer omfattende oppgaver for kommunene. I lys av disse endringene mener FO at det må innføres et krav om minstepbemanning i en barneverntjeneste. FO har tidligere gått inn for minimum 5 fagstillinger. Et bemanningskrav er viktig for å sikre at alle oppgaver i en barneverntjeneste blir løst på en faglig forsvarlig måte.

Et annet viktig moment er hvordan bemanningssituasjonen kan bidra til eller hindre godt barnevernfaglig arbeid. Dette arbeidet handler i stor grad om å etablere gode relasjoner, jobbe tverrfaglig og tverretatlig og sikre systematisk oppfølging og god kommunikasjon. Til godt barnevernfaglig arbeid ligger også å bidra til tydelige forventningsavklaringer og forebygge samarbeidsproblemer. En forutsetning for å få til dette er tid. FO kjenner til flere kommuner hvor ansatte i barnevernet har ansvar for over 30 barn, noen opp mot 50 barn. I vår barnevernundersøkelse ga mange ansatte i kommunalt barnevern uttrykk for frustrasjon over

ikke å få gjort jobben sin så godt som en ønsker. Nesten 80% svarer at det handler om for lite tid, for stor arbeidsmengde eller manglende kapasitet til å gjøre en god jobb. Også andre undersøkelser peker på manglende tid som et hinder for å gjøre jobben sin på en god måte. Juhasz og Skivenes³ viser at barnevernsarbeiderne peker på misforhold mellom tid og antall barn de har ansvar for som største barriere i arbeidet.

FO mener derfor at en forskriftsfesting av bemanningsnorm hvor den enkelte saksbehandler har ansvar for mellom 10 og 15 barn hver er et viktig bidrag for å styrke barneverntjenestens arbeid. FO mener en bemanningsnorm kan forhindre turnover og slitasje på ansatte, samt føre til at ansatte med verdifull kompetanse blir værende i jobben sin. Regjeringen, ved statsråd Anniken Hauglie, uttalte i statsbudsjettdebatten (den 14.12.16) om barnehager og nasjonal bemanningsnorm at bemanning er viktigste forutsetning for god kvalitet. Stortinget har akkurat vedtatt en lærernorm, og utvalget sier langt på vei at en bindene helsesøsternorm er nødvendig. FO kan ikke forstå at ikke barn, unge og deres familier i barneverntjenesten på samme måte skal sikres nok tid til å snakke med og bli kjent med sin saksbehandler i barneverntjenesten. Og gjennom dette få bedre hjelp og oppfølging. FO mener bemanningsnorm sammen med kompetansekrav og autorisasjon er helt sentralt for utvikling og sikring av kvalitet i barneverntjenesten.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Tonje Wejden
Rådgiver

³ Ida Juhasz og Marit Skivenes (2016). *Barrierer i forberedelse av sak om omsorgsovertakelse: en sammenligning av barnevernsansattes erfaringer i fire land*. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691457.2016.1256868>

